

26.03x34.16	1/9	עמוד 1	מקור ראשון - דיוקן	02/2022	80565054-3
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

דיוקן

מקור ראשון

גיליון 1279 | י' באדר א' תשפ"ב | 11.02.2022

למען השם

18

הלחצים הפוליטיים, האחריות ההיסטורית והתושבים שחוששים מירידת ערך הנכס:
כך נקבעים שמות היישובים במדינת ישראל

| בתאל קולמן |

27x33.73	2/9	עמוד 18	מקור ראשון - דיוקן	02/2022	80564910-3
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונות - 80790					

אינני השם

פוליטיקאים ותושבים תמיד רצו להשפיע על שמות יישובים, דרך הממונה על כך: ועדת השמות הממשלתית. זה ספר מלחמות השם
← בתאל קולמן, 18

~~לשם שינוי~~

~~מנורה~~
Menora

~~מצדות וכו' (יתיר)~~

כונב יאיר
~~צונב יאיר~~

26.8x33.77	3/9	עמוד 19	מקור ראשון - דיוקן	02/2022	80564911-4
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

ועדה ממשלתית מקצועית, סמויה מן העין כמעט,
מחזיקה בידיה כוח עצום: לתת שמות ליישובים, להרים
ולנחלים, לקבוע כיצד ייקראו מכאן ולהבא – וכך
לחבר אותם אל עבר מפואר ושורשים קדומים. במשך
עשורים עמדה הוועדה בגבורה על משמר העברית
וידעת הארץ, אבל בשנים האחרונות, אומרים כמה
מחבריה, כוחה הולך ונחלש מול לחצים פוליטיים
ופופוליסטיים. מסע נוסטלגי בין מכתבים מצחיקים
עד דמעות ופרוטוקולים זועמים מספר את סיפורו של
מבצר ציוני שמחשב להיסדק

← בתאל קולמן

26.14x33.52	4/9	עמוד 20	מקור ראשון - דיוקן	02/2022	80564912-5
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציורו - 80790					

"השם אפרתה מצביע על מיקומו בזרן לבית לחם. ברצונו להדגיש שהעיר בית לחם מזוהה עם אפרת", קבע יו"ר הוועדה פרופ' אנוהם בירן. "בוועדה הנוכחית הייתי אחד המחליצים לקבל את דרישת התושבים ולהכיר בשם אפרת", אומר ד"ר צבי צמרת. "טעותי העיקרית הייתה שאין גוזרים על הציבור גזירה שאינו יכול לעמוד בה, ועמדותי התקבלה"

צילום: באדיבות אוסף אברהם בירן, ארכיון המדינה

שמות גיאוגרפיים חדשים בישראל	
בשנים תשכ"ט-תשל"ט (1969-1979)	
דע את שמות יישובינו בגליל	1
גוש יישובי שגב	גוש יישובי שגב 1755.2525 מרכז גוש, אזור שגב. על שם התנא ר' חנינא בן תרדיון מעשרה הרוגי מלכות, שישב בעיר סכנין הסמוכה.
תרדיון Teradyon	
יעד Ya'ad	גוש יישובי שגב 1731.2537 מושב שיתופי, תנועת המושבים. השם סמלי.
מנוף Manof	גוש יישובי שגב 1723.2510 מושב, האיחוד החקלאי. השם סמלי לתעשייה.
שכניה Shekhanya	גוש יישובי שגב 1735.2505 מושב, האיחוד החקלאי. על שם משמר הכהנים שכניה, שהיה בעיר כבול, בנחלת אשר, הסמוכה לאזור זה.
קורנית Qoranit	גוש יישובי שגב 1738.2500 מושב, האיחוד החקלאי. על שם בן-שיח הגדול בנחלת, בעיקר באזורים הרריים. הצמח פורח בקיץ, צבעו סגול, והוא עתיר צוף. העלים משמשים לתבלין.
מורשת Moreshet	גוש יישובי שגב 1725.2475 מושב, האיחוד החקלאי. השם סמלי.

שם רשמי: מצדות יהודה
שם מבוקש: יתיר
סיבת הדחייה: "חורבת יתיר"
חרוקת 10 ק"מ

שם רשמי: צומת אפרת צפון
שם מבוקש: צומת גיבורי השיירות
סיבת הדחייה: לעזור לנהגים ולא להתפלסף

הוא גם מציין שאין בשם הזה משום תקדים יוצא דופן; כפר-טרומן נקרא הרי על שם נשיא ארה"ב הארי טרומן, שהיה המנהיג הזר הראשון שהכיר במדינת ישראל; בלפוריה הנציחה את שר החוץ של בריטניה, ארתור ג'יימס בלפור, שחתום על ההצהרה ההיסטורית; רמת-יוחנן נקראה על שם ראש ממשלת דרום-אפריקה יאן (יוחנן) סמאטס, שאחד את הציונות; וכפר-מסריק על שם הנשיא הראשון של צ'כוסלובקיה, טומאש מסריק. "מצד ההתנהלות הציונית לא היה פה צעד חריג", מסכם קור. "אפשר לעבור עוד ועוד, ולראות שהארץ זורעת בשמות כאלו".

על השם החדש קראו חברי הוועדה בעיתון עוד לפני שהובא לפתחם ולהחלטתם, וזה לא המקרה היחיד: גם השמות "אסיף" ו"מטר" ניתנו לשני יישובים שעתידיים לקום בגולן, בלי שהממשלה התייעצה עם ועדת השמות. בפרוטוקול מיישיבת הוועדה בנובמבר 2019 נשלחה אוהרת נרג'רנו לממשלה: "הוועדה הרגישה כי מעתה ואילך יש להקפיד כי שמות יישובים ייקבעו מבעוד מועד על

החליטה שהיישוב ייקרא רמת-טרומן, והוועדה "מקבלת את ההצעה למתן שם ליישוב חדש ברמת הגולן על שם הנשיא דונלד טראמפ (...). ומציעה את השם 'רמת הנשיא טראמפ'". ההצעה את השם הזה בהנחה שגם אם טראמפ יאבד את השלטון, לאורך השנים תישמט המילה טראמפ, והיישוב יהפוך ל'רמת הנשיא', אומר לנו ד"ר צבי צמרת, היסטוריון וחבר ועדת השמות. "חשבתי שלא נכון לקרוא כך ליישוב, אבל פעלתי מתוך פרגמטיזם. מבחינתי אין פה עניין של בעד טראמפ או נגדו, אלא אמירה עקרונית: פוליטיקאים לא צריכים לקבוע שמות של יישובים".

אז שימשותם חותמת גומי?
"לא. ועדת השמות התווכחה, אבל בסופו של דבר הממשלה כפתה עליה את השם".
ד"ר אבשלום קור, אף הוא חבר הוועדה, חולק על הטענה שהשם רמת-טרומן נכפה מלמעלה.

שרים משפחות מתגוררות היום ברמת-טרומן, יישוב חדש שהולך ונבנה בגולן. לעת עתה הן נמצאות בשכונה זמנית, שהן מכנות "שכונת החלוצים". התושבים כבר רגילים לכך שהשאלה הראשונה שמופנית אליהם, בכל שיחה הקשורה ליישוב נוגעת לשביעות הרצון שלהם משמו. "הקונפליקט ברור", אומרת לי הודיה גולדברג (30), נשואה ואם לארבעה. "אין ספק שההכרה של דונלד טראמפ בריבונות ישראל בגולן הובילה להקמת היישוב - אירוע שלא התרחש פה ב-29 השנים האחרונות; מנגד, ברור שזה לא השם הכי נעים, ישראלי וחלוצי. חלק מהתושבים מנסים לשמר בשפת היומיום שלהם את השם ברוכים (שמה הקודם של נקודת ההתיישבות - ב"ק), ויש מי שהשם הרשמי שגור בפיהם. מי יודע, אולי בעתיד 'רמת-טרומפ' יעבור לנו חלק בגרון ובאוזן כמו כפר-טרומן, ואפילו השם הזה יישא מטען ציוני וחלוצי".

כולם רוצים שמות יפים, ואם לא יפים אז בעלי מהות, ואם לא מהות אז משמעות, ואם לא משמעות אז זהות, ואם לא זהות אז תקווה. האגדה מספרת שכשאנשי המושב שרשרת התבאסו על מר גורלם - לשאת (או לענוד) על עצמם שם מוזר כשרשרת - אמר להם זאב וילנאי שהמקום נקרא על שמו של משה שרת, וכך נחה דעתם. מאז החלט אומנם לא להנציח אישים בשמות יישובים וכבישים, אך מפעם לפעם זוכה אדם כלשהו להחרגה מהמדיניות המוצהרת, וזכות כזו נפלה גם בחלקו של נשיא ארה"ב לשעבר.

בישיבת ועדת השמות הממשלתית שהתכנסה ב-30 במאי 2019 ציין היו"ר פרופ' משה שרון את ההכרה האמריקנית בריבונות ישראל בגולן כ"צעד היסטורי ומשמעותי ביותר עבור מדינת ישראל", ואת רצונו של ראש הממשלה דאז נתניהו "להכיר תודה לנשיאה ה-45 של ארצות הברית, דונלד טראמפ, באמצעות הקמת יישוב חדש ברמת הגולן". בפרוטוקול הדיון נכתב שהממשלה כבר

רמת טראמפ Trump Heights

צילום: אייל מרגולין - ג'ניו

מחוות תודה לנשיא ארה"ב. טקס חנוכת רמת טראמפ, יוני 2019

**על השם רמת טראמפ
קראו חברי הוועדה
בעיתון עוד לפני שהובא
לפתחם ולהחלטתם,
וזו לא המקרה היחיד:
גם השמות "אסיף"
ו"מטר" ניתנו לפני
יישובים עתידיים, בלי
שהמשלה התייעצה
עם ועדת השמות.
בישיבת הוועדה בנובמבר
2019 נשלחה אזהרה
נוגדת לממשלה:
"הוועדה הדגישה כי
מעט ואילן יש להקפיד
כי שמות יישובים
ייקבעו מבעוד מועד על
ידי הוועדה, ולא יובאו
לאישור הוועדה בדיעבד"**

כתב לכולנו: 'חברי ועדה הוסיפו הבל על רעות רוח, והצביעו בעד ההצעה חסרת הטעם לקרוא למחלף חוזה המדינה - שאינו אלא כינוי מיותר, חלק מפסטיבל השמות הנרדפים המושפרץ דרך קבע על יושבי העיר הרצליה ומעורר בליבי סלידה ורחמים עליהם'.

"הוועדה לא קיבלה את הטענות הנרגנים ולא שינתה את עמדתה, אבל מה שקרה בישיבה הזו הוא תסמין לבעיה גדולה. בכמה דיונים היו חברים שתבעו שלא נהיה ציונים כל כך. הם שכחו שדוד בן-גוריון, יצחק בן-צבי ואחרים שהיו פעילים בזמנו בוועדת השמות עשו זאת מתוך מגמה יהודית-ציונית. זה היה הדגל שהניף בן-גוריון תחילה: 'גאולת שטחה של ארץ ישראל משלטון הלעז'."

"המפקד בשטח מגלה בורותו"
כשבאדם הראשון מחלחלת ההכרה בהיותו אדם, הוא מתחיל לקרוא לחיות בשמות. כך הוא הופך לאל קטן עלי ארמות. וכשבגוריון החדש מחלחלת ההכרה שהוא צריך להיות ריבון בארצו, הוא מתחיל לקרוא לערים ולחריים, לעמקים ולוואדיות בשמות עבריים. אחד ממובילי הקו הזה היה כאמור דוד בן-גוריון: הוא הבין שכיבוש הארץ נעשה לא רק במרכבות מלחמה, כי אם במידה רבה ביד הלשוני, ודרך קישור הארמה לנקודות ציון גיאוגרפיות מהעת העתיקה, ובעיקר מהתנ"ך. בספרו "פנקס שירות" מתאר יצחק רבין סיור שערך בנגב יחד עם בן-גוריון, מעט אחרי מלחמת השחרור. כשהגיעו לעין ע'דיאן (נהגה "עין רדיאן"), ירד ראש המשלה מהג'פ, ניסה לעקור את השלט וצעק "טבתה!". כשהגיעו לעין חוצוב, הכריז בן-גוריון "חצבה!", וכן הלאה.
ועדת השמות שאנחנו מכירים היום עברה לגלולים שונים שקשורים גם לסיפור דלעיל. כבר

ידי הוועדה, ולא יובאו לאישור הוועדה בדיעבד". בפועל, גם הממשלה הנוכחית ממשיכה באתו קו ומכריזה על שמות יישובים חדשים, בלי לבקש מהוועדה המוסמכת לדון בהם מראש.
עיון בפרוטוקולים של הוועדה לדורותיה מעלה מתח מובנה בינה ובין הממשלה. כך קורה למשל כשהפוליטיקאים חפצים ביקור של מאך דהו ומבקשים להנציחו בשם יישוב או כביש, בעוד אנשי המקצוע מנסים להיצמד לכללים ולראייה היסטורית. מנגד מתעוררים מדי פעם חילוקי דעות בין הוועדה ובין התושבים בשטח, שמבקשים לדבוק בשם כלשהו, ונימוקיהם עמם. ועדת השמות אומנם אינה רוצה להנחית על האזרחים שם שאינו רצוי להם, ומקיימת הידברות כדי להגיע לפתרון, אך בסופו של דבר היא זו שמחזיקה בסמכות החוקית לקבוע באילו שמות יתקראו בפי העם האתרים והיישובים בישראל. זהו כוח עצום - גם ביחס לחיי היומיום, וגם בהשפעה על קיבוץ הנרטיב העברי-ישראלי-יהודי של העם ששב לארצו לאחר אלפיים שנות גלות.

גם הנרטיב הזה, מתברר, כבר אינו מובן מאליו, אפילו לא בתוך הוועדה. ד"ר צמרת מספר על ויכוח בעניין שמו של מחלף שיוצא מכביש תל-אביב-חיפה לעבר חוף הים של הרצליה. "אני הצעתי לקרוא למחלף 'חוזה המדינה', כי הרצליה קרויה על שמו של הרצל ויש בה רחובות ששמותיהם 'שבעת הכוכבים', 'מדינת היהודים' ו'אלטנולנד'. ההצעה התקבלה ברוב של שבעה קולות נגד חמישה; אבל החמישה כעסו מאוד על 'הציוניזם המוגזם' ולא חדלו להתמרמר. הם העדיפו את השמות 'מחלף המדינה' או 'מחלף חוף הרצליה'. אחד מהם דרש בתוקף דיון חוזר - הליך שלא קיימנו מעולם על שם כלשהו. שני אמר שינסה לשכנע את ראש עיריית הרצליה לצאת נגד השם שנבחרנו. שלישי

בשנת 1922 החליט דירקטוריון הקרן הקיימת לישראל לכוון ועדה שתקבע את שמות היישובים החדשים שקמים על אדמות הקרן. "בוועדה היו מיוצגים המוסדות הלאומיים, המוסדות המיישבים והמוסדות המדעיים המרכזיים. עד 1922 נקבעו שמות היישובים בארץ ישראל בדירקטוריון קק"ל או לפי החלטת המתיישבים. הוועדה זכתה להכרה של כל המוסדות הרשמיים בתור הגוף המוסמך לקבוע שמות עבריים במפת הארץ", כך כותבת חנה ביתן, המרכזת המדעית של ועדת השמות, במאמרה מאיר העיניים "ועדת השמות הממשלתית: תולדותיה ועקרונות עבודתה". ביתן, כראי לציון, שימשה בתפקיד יותר משלושים שנה, ונחשבה ללב הפועם של הוועדה.

לאחר קום המדינה, ביום י' בתמוז תש"ט (7 ביולי 1949), מינה בן-גוריון את "הוועדה הגיאוגרפית לקביעת שמות בנגב", שנדרשה "לקבוע שמות עבריים לכל העצמים הגיאוגרפיים והאתרים ההיסטוריים במרחב הנגב". זו הייתה הפעם הראשונה שהחלטת בה לתת שמות לתצורות קרקע, למקורות מים וכדומה, ולא רק ליישובים. המטרה המוצהרת הייתה להעמיק את האחיזה בארץ דרך השפה: "בעת קביעת השמות העבריים לכל שטחי הנגב, הריו, גבעותיו, עמקיו, גיאיותיו, נחליו, מעבריו, מעייניו, שלוחותיו, בארותיו ומכתשיו", כתב בן-גוריון לחברי הוועדה החדשה, "צלותם חרפת הנכר והלעז מעל מחציתה של מדינת ישראל, והשלמתם הפעולה שהחל בה צבא ההגנה לישראל: שחרור הנגב משלטון זר". ראש הממשלה הנחה מפורשות את הוועדה "להרחיק את השמות העבריים מטעמים מדיניים: כשם שאין אנו מכירים בבעלותם הפוליטית של הערבים על הארץ, כן אין אנו מכירים בבעלותם הרחוקות ובשמותיהם". הוועדה עצמה ציינה שרבים מהשמות העבריים הם ממילא ארעיים ומקריים. בתוך עשרה חודשים היא הספיקה לתת יותר מ-550 שמות שמלווים מאז את אתרי הנגב ויישוביו.

לאחר כשנתיים החליטה ממשלת ישראל לאחד את שתי הוועדות - הוועדה לקביעת שמות גיאוגרפיים בנגב, וזו של קק"ל - ולתת לגוף החדש תוקף רשמי. ב-8 במרץ 1951 מונה חברי ועדת השמות הממשלתית, וכחודש לאחר מכן היא התכנסה לישיבתה הראשונה. "תפקידה של ועדת השמות הממשלתית לעברת את מפת הארץ", נאמר בהחלטת המשלה. "החלטותיה יחייבו את מוסדות המדינה, והשמות (...) יפורסמו ב'רשומות'". מאז ועד היום ישבו בוועדה היסטוריונים, גיאוגרפים, ארכיאולוגים, אנשי מקרא, בלשנים ונציגי קק"ל ומשרדי המשלה. בין החברים היו אישים כיצחק בן-צבי, ד"ר זאב וילנאי, ד"ר יוסף קלוזנר, עוזיה אלון, יצחק שלו ועוד רבים טובים. בראש הוועדה עמד במשך יותר מחמישים שנה הארכיאולוג פרופ' אברהם בירר, ו"ארכיון בירר"

80564914-7	02/2022	מקור ראשון - דיוקן	עמוד 22	6/9	26.9x32.51
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציורו - 80790					

**"נעת קביעת השמות
העבריים לכל שטחי
הנגב, הרי, גבעותיו,
עמקין, גיאיותיו,
נחלים, מעבריו, מעייניו,
שלוחותיו, בארותיו
ומכתשיו", כתב בן
גוריון, "גלותם חרבת
הנכר והלעז מעל
מחציתה של מדינת
ישראל, והשלמתם
הפעולה שהחל בה צא
ההגנה לישראל: שחרור
הנגב משלטון זר.
כשם שאין אנו מכירים
בנעלותם הפוליטית
של הערבים על הארץ,
כן אין אנו מכירים
בנעלותם הרוחנית
ובשמותיהם"**

למשל בכתובות בין הוועדה ובין שני ראשי מועצות - איתן גולן מאפרת ושאל גולדשטיין מגוש עציון. בקשתם של השניים הייתה שצומת סמוך לאפרת ייקרא "צומת השיירות" או "צומת גיבורי השיירות", על שם שיירת העשרה ושיירת נבידניאל, שהותקפו בתש"ח בקרבת המקום. אולם הוועדה הייתה תקיפה בסירובה, והצומת קיבל את השם "אפרת צפון". בדיון אחר שערכה הוועדה נאמר מפורשות כי העיקרון המנחה אותה הוא "שמות שיהיו מורי דרך לנהג", וניסיון "לא להתפלסף עם שמות".

"היה נכון לקרוא לצומת בשם שיש בו מעט יותר שאר רוח מצומת עכו צפון או רמלה צפון", כתב גולן ב־2003 למרכזת הוועדה, חנה ביתן. מכתב רשמי ולקוני לכאורה, אבל במילים מועטות מוחזקות הדרמה. לא במקרה בוחר גולן את שתי הערים הללו, שאינן פנימי הנדל"ן הנחשקות בישראל. הלעכו ורמלה דמינו - הוא שואל בין השורות: הלעכואים ורמלאים היינו, אנו המתנחלים החלוצים, יפי הבלורית והציצית? כמו במקרה הזה כך ברבים אחרים, מאחורי המסמכים של ארכיון בירן מתחבא עולם רווי יצרים ואמוציות. יחסי כוחות ומעמדות, ותיקים מול צעירים, דתיים מול חילונים, ערבים מול יהודים - כל החזיתות האלה מתגלמות בשם, שהוא כל מה שיש לנו. לא פעם פונות רשויות מקומיות לוועדה ומבקשות לשנות את שמן הוותיק והמוכר, כשהסיבה לכך היא "מיתוג מחדש", או חשש מקישור עם רכיב זהות כלשהו

צבא, הרי נראה לי כי זהו עניין לצבא להחליט כיצד יכונן".

בעיה מיוחדת שאלון הצביע עליה היא קריאת אתרים על שמות חללים. לכאורה זוהי מחווה מרגשת, אך היא מעוררת שאלות של שוויון, ועלולה לפגוע במשפחות שכולות אחרות. "חמורה יותר היא צורת ההנצחה של נופלים בקרב, ביוזמת מפקדיהם, חבריהם ובני משפחותיהם. הדבר נעשה בצורה שרירותית ביותר, תוך העדפה מקרית של אחד מחללי צה"ל על פני רעהו (דוגמה: 'זה רוב' בחרמון). איך ייתכן ששפט נהוג פרטיזני שכזה שבו איש הישר בעיניו יעשה?"

באותה תקופה, כשנושא הנצחת חללי צה"ל הלך ותפס נפח בשיח הציבורי, הקים שר הביטחון משה דיין ועדה האמונה על פעולות ההנצחה. "הוועדה מורכבת מאנשי המועצה להנצחת החייל שבמשרד הביטחון, אנשי ציבור וחרים שכולים", מסבירה לנו ביתן. "כל בקשה להנצחת חייל צה"ל מועברת ישירות למועצה, ובידי גוף זה הסמכות לקבל החלטה. כאשר המועצה ממליצה להנציח חלל מסוים, ועדת השמות היא הגוף הרשמי המחליט על צורת השם. מדובר במקרים בודדים בלבד".

הסיוט של כוכב יאיר

"וכל מה שיש לנו זה שמנו", כך כתב הרב משה הגר במכתב שנשלח לוועדת השמות בכ"ז בניסן תשנ"ט. הרב הגר ביקש כי הגוף הנכבד יתיר ליישובו לשאת את השם "יתיר", במקום השם הרשמי "מצדות יהודה". גם אחרי דין ודברים בין התושבים לוועדה, לא נעתרה זו האחרונה לבקשתם. הנימוק: "השם ההיסטורי יתיר קשור לאזור חורבת יתיר, מצפון-מערב ליער יתיר, כ־10 ק"מ מהיישוב מצדות יהודה דהיום. ועדת השמות חזרה על העיקרון שלא מעתיקים שמות היסטוריים מזהים מרחק כה רב". וכשהברי האגודה השיתופית "צוקים" ביקשו לקרוא ליישובם בשם האגודה, היו בוועדה מי שביקשו לדרות את הרעיון המופרך הזה בשל חוסר התאמה לטופוגרפיה של האזור: "במקרה דנן מדובר לכל היותר בבתרונות ולא בצוקים", אמר פרופ' דב ניר. מנגד ישבו בחדר גם פרופסורים שטענו שיש להיענות לבקשה

שהותיר אחריו מגולל חלקים ניכרים מסיפוריה. שלוש ועדות משנה קמו לוועדת השמות: יישובית, גיאוגרפית והיסטורית.

חנה ביתן מונה כמה עקרונות מרכזיים שמנחים את הוועדה - שמות מקומות היסטוריים (בית ישמש, אשתאול), שמות פרטיים מהמקורות היהודיים (אלקנה, צופר), שמות לפי פסוקים ומטבעות לשון במקורות היהודיים (ראשפינה, יסודיהמעלה), שמות המנציחים אישים, אגודות ומפעלים הקשורים לתולדות הציונות (כפר-מיון, גבעת-ברנר), שמות המנציחים חללים או מבצעים הקשורים למלחמות ישראל (נתיביה-ה', קריית-שמונה), שמות סמליים הקשורים לערכי הביטחון וההגנה בחיי היישוב (פעמית-ש", תקומה), וכן שמות מעולם החי והצומח, עברות לשמות מקומיים ערביים (מגדליהעמק, ראשיהעין) ושמות סמליים ופיוטיים.

בעבר נאלצה הוועדה להתמודד מול גורם נוסף שמשך את שמיכת השמות אליו - צה"ל. זמן מה לאחר מלחמת ששת הימים פנה עזריה אלון, ממייסדי החברה להגנת הטבע, במכתב חריף אל הרמטכ"ל חיים ברילב: אלון התרעם על שקציני צה"ל מעניקים שמות לאתרים מעבר לקו הירוק, וטען כי הדבר גורם נזקים מרחיקי לכת. "הבעיה מתחילה בכך שלעיתים המפקד בשטח שנכבש זה לא מכבר מגלה את בורותו ובוחר בשם המנציח סילוף היסטורי או גיאוגרפי (דוגמה: מחנה חווארה ליד שכם נקרא 'מחנה חורון', בעוד שהמקום 'חורון' הוא בית-יער)", כותב אלון. "לעיתים מנציח מפקד אדם קרוב לו, דוגמת 'מצפה שלם' (על שמו של נתן שלם, חוקר מדבר יהודה, שרחבעם ואבי היה תלמידו - ב"ק). כל הפעולות הללו נעשו ונעשות בהתעלמות גמורה מכך שקיימת בישראל ועדה מוסמכת, שמתפקדה לקבוע ולאשר שמות לאתרים".

אלון ביקש לבטל את השמות הלא-מוסמכים הללו, או לפחות להעבירם לאישור הוועדה הממלכתית. במכתב התשובה של ברילב נאמר שהמפקדים והחיילים הצטוו "להימנע להבא מלקרוא לאתרים שאינם בהחזקתו הבלעדית של הצבא בשמות שאינם תואמים את השמות שניתנו על ידי ועדת השמות הממשלתית". עם זאת הרמטכ"ל מסייג ואומר כי "באשר לשמות מתקני

צילום: פריץ כהן-מ"ל

השם הוא המסר. בן-גוריון בירושלים

יטבתה
Yotvata

חצבה
Hatzeva

80564915-8	02/2022	מקור ראשון - דיוקן	עמוד 23	7/9	26.89x33.65
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונות - 80790					

צילום: אורן נחשון - פלאש 90

ד"ר צבי צמרת
(משמאל): "הצעת
לקרוא למחלף 'חוזה
המדינה', כי הרצליה
קרויה על שמו
של הרצל ויש בה
רחובות ששמותיהם
'שועת הכוכבים',
'מדינת היהודים'
ו'אלטנוילנד'. ההצעה
התקבלה ברוב של
שבעה קולות וגד
חמישה, שנעסו
מאוד על 'הציוניזם'
המוגזמת'. וכמה
דיונים היו חברים
שתועו ש'לא נהיה
ציונים כל כך"

צילום: משה מילנר-לע"מ

לעברת את מפת הארץ. טקס קריאת שמה של העיר ימית בסיני

שם רשמי: **מנורה**
שם מבוקש: **כפר האורנים**
**סיבת השינוי: להימנע משם
בעל אופי דתי-חרדי**

שם רשמי: **נירן**
שם מבוקש: **נערן**
**סיבת השינוי: התושבים התעקשו
במשך חמישים שנה**

בחלופת מכתבים סוערת במיוחד שוטחים פרנסי היישובים את בקשותיהם ואת תפיסת עולמם ביחס לשמותיהם. "השם כוכביאיר מנציח את זכרו של יאיר שטרן ז"ל, מנהיג ולוחם במאבק להקמת מדינה יהודית בארץ ישראל. (...) השם צוריגאל מנציח את חבר הכנסת יגאל כהן ז"ל, שהיה חבר סיעת הליכוד (ההתנשאות במקור - ב"ק). בכל הכבוד, למיטב ידיעתנו, אין עוד תקדים שלפיו רשות מקומית הנציחה שם של חבר כנסת", טענו אנשי כוכביאיר. גם יצחק שמיר שיגר מכתב אל ועדת השמות, ובו כתב: "כאחד מממשיכי דרכו של יאיר הנני פונה אליכם בכל לשון של בקשה לעשות הכול על מנת למנוע את שינוי שם היישוב, ולהותיר על כנו את השם כוכביאיר". גם את טענת הפז"ם שלפיו הכוכביאירים, רציינו שיישובם הוקם 13 שנים לפני צוריגאל. אבל הסיבה כבדת-המשקל מכול, אפשר לשער, מסתתרת בסעיף 5 של המכתב, בתת-סעיף ו': "השם כוכביאיר הוא שם בעל מוניטין היוצר זכויות קנייניות והוא אף מעין מותג. שינוי השם יגרום לפגיעה בזכות הקניין של תושבי כוכביאיר, ויגרום קרוב לוודאי גם לירידת ערך נכסי התושבים. לפיכך מתבקשת ועדת השמות להימנע משינוי השם, שאם לא כן תיגרם פגיעה

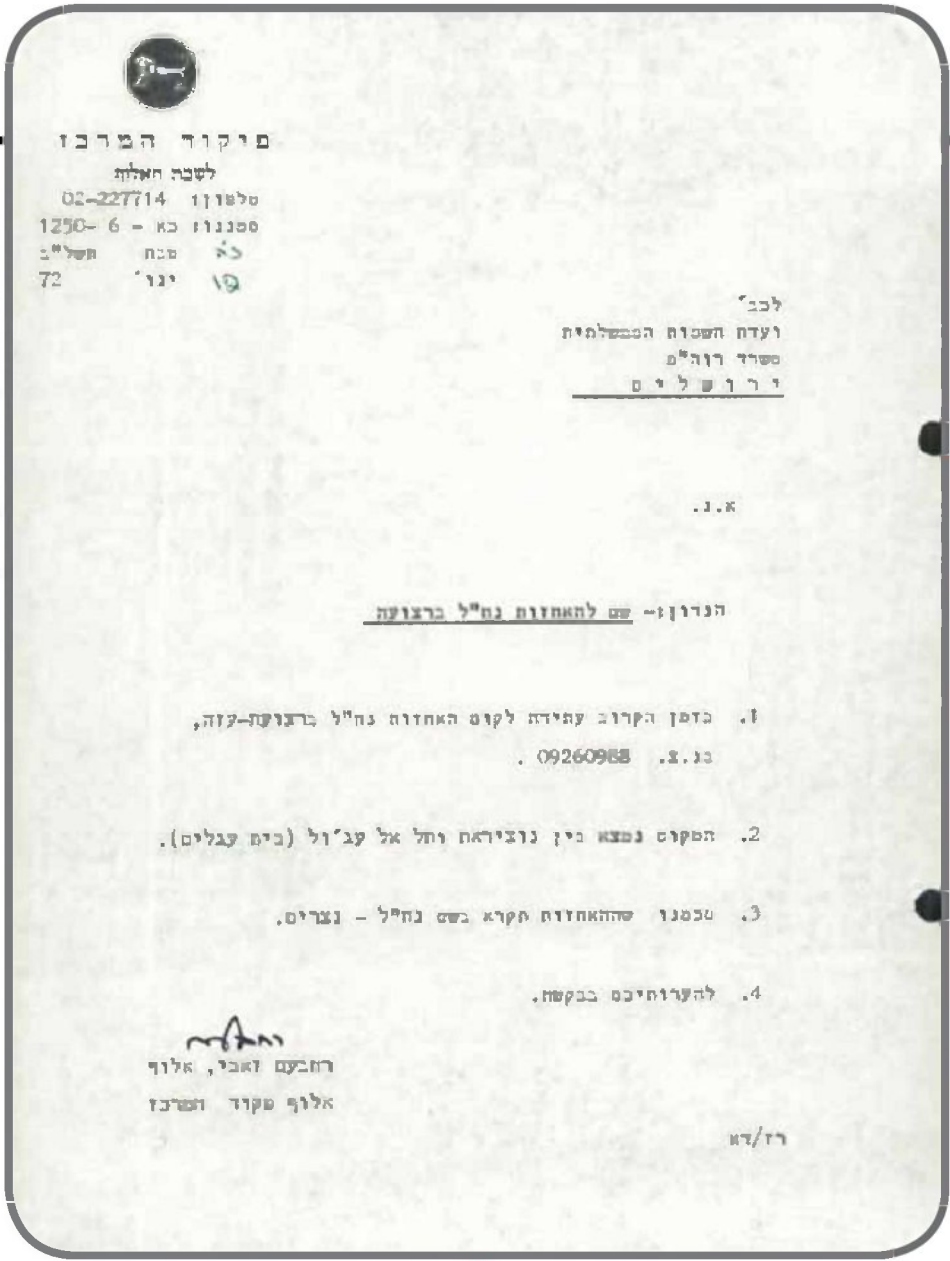
שאינו עולה בקנה אחד עם אופי התושבים. מהשנים האחרונות זכור למשל המקרה של נצרת-עילית, שהחליטה להפוך ל"נף הגליל" כדי לבדל את עצמה משכנתה נצרת הערבית; או שינוי שמה של המועצה האזורית בקעת בית-שאן, שהחליטה להתנתק תודעתית מהעיר הסמוכה, ולהתמגג כ"עמק המעיינות" המזמין והרענן. במקרה אחר התעורר עימות בין מועצות שכנות על רקע יוזמה כזו. המועצה האזורית מגילות ביקשה להיקרא על שם ים המלח - הן כדי לזכות בתרמית תיירותית ואטרקטיבית יותר, והן כדי ששמה יעיד על מיקומה הגיאוגרפי - אלא שאז קמה על רגליה המועצה האזורית תמר, והזכירה שחופי ים המלח משתרעים גם בשטחה. במשך תקופה ארוכה דנה הוועדה בעמדות השונות, וזימנה אליה נציגים משתי המועצות כדי למצוא שם שיהא מקובל על אנשי ה"מגילות" ולא יפגע בכבודם של ה"תמרים". לבסוף הושג פתרון: המועצה האזורית מגילות ים המלח. גם איחוד רשויות יכול לגרום התנצחות ממושכת סביב שמה של הרשות המשותפת. בתחילת שנות האלפיים נדרשו היישובים כוכביאיר וצוריגאל להתאחד למועצה מקומית אחת, ומיד התגלע ויכוח מר: האם המילים "צוריגאל" לא יופיעו כלל בשמה של המועצה החדשה, כפי שביקשו נציגי כוכביאיר? או שמא יאוחדו שני השמות לשם מסורבל בן ארבע מילים, כפי שהציעו חברי הוועד המקומי של צוריגאל?

בזכות הקניין שעוגנה זה מכבר בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו". בינתיים הציעו שכניהם צירופים המכילים את שני השמות במלואם, או את השעטנו "כוכבייגאל-יאיר". לבסוף ההצעה "כוכביאיר צוריגאל" קמה והפכה למציאות. בארכיון נמצא גם מכתבם של תושבי ידידיה, שבשנת 2001 ביקשו להוסיף לשמו הרשמי של היישוב את המילה "כפר". המקום נקרא תמיד כפריידידיה, כך הם מסבירים, ומוסיפים נימוק ששולח אותי באבחה אחת אל עידן טרום האינטרנט, כאשר בכל בית היה אלפון "דפי זהב" עב כרס: "בספר השירות שרון/שומרון של קופת החולים הכללית 2000/2001 עמ' 141 כתובים גם ידידיה וגם כפריידידיה, מצב שעלול לגרום לבלבול בעת חדרה או מתה. תושב כפריידידיה או אחד המושבים הסמוכים אינו צריך לנחש שעליו לחפש ב'ידידיה'. פנייה למרפאה עלולה להיות במצב של פיקוח נפש". במכתב שהתקבל בוועדה כעבור שנתיים מבקשים תושבי כיסופים לשנות שם - לא את שמו של כיסופים, אלא את שמו של מחסום כיסופים. לשיטתם נגרמים להם "נזקים כבדים מכך ששמו של המחסום המוליך לגוש קטיף זהה לשמו של הקיבוץ. כל האירועים הביטחוניים המתרחשים באזור המחסום ולאורך כביש הכניסה לגוש קטיף מזוהים אוטומטית עם הקיבוץ, הסובל בלאו הכי מהיותו יישוב ספר, וכתוצאה מכך נגרם לקיבוץ נזק חברתי וכלכלי". במקרה הזה, אפשר לשמוע במילה "חברתי" את מה שלא נאמר שחור על גבי מכתב: לקיבוצניקים, המאופיינים בעמדות שמאל, לא נוח הזיהוי עם חבל גוש קטיף ומתיישביו הימנים. המועצה האזורית עזתה ביקשה אף היא לשנות את שמה, ולא צריך להכביר מילים כדי לנמק. הבקשה התקבלה, וכיום היא המועצה האזורית שדות נגב. תושבי מנורה, יישוב חילוני מעבר לקו הירוק, ביקשו מהוועדה להסב את שמם: לרבריהם נוצר בלבול עם הקיבוץ הצפוני מנרה (שעזריה אלוך רצה בכלל לשנות את שמו ל"רמים"), והשם מנורה גם גורם ל"קונוטציה של יישוב דתי-חרדי". הוועדה השתכנעה, וכך בא לעולם השם הפסטורלי כפריהאורנים. וגם זה קרה: הפורום הישראלי לאמנות אקולוגית פנה לוועדה בבקשה להסב את שמו של חלק מנחל עצינה ל"נחל בטון". שנים אחדות קודם לכן נחם אפיק הנחל בטון שנשפך ממפעל סמוך, והאמנית שי זכאי החליטה להקים שם פרויקט שמטרתו העלאת המודעות לסוגיות

80564916-9	02/2022	מקור ראשון - דיוקן	עמוד 24	8/9	26.52x33.48
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציורו - 80790					

בארכיון נמצא גם
מכתום של תושבי
ידידה, שביקשו
להוסיף לשמו
הרשמי של היישוב
את המילה "נכר".
"נספר השירות שרון/
שומרון של קופת
החולים הכללית
עמ' 141 כתובים
גם ידידה וגם נכר"
ידידה, מצב שעלול
לגרום לנזבל בעת
חודה או מתח", הם
מסבירים. "תושב
נכר-ידידה אינו
צריך לנחש שעליו
לחפש ב'ידידה'.
פנייה למרפאה עלולה
להיות נמצא של
פיקוח נפש"

אקולוגיות. ועדת המשנה העוסקת במתן שמות לעצמים גיאוגרפיים התנגדה לבקשה משלוש סיבות, שהאחרונה וההגיונית שבהן: "נחל בטון, שם לא ראוי שיהא שם נחל זורם".

בין כרם לקרן

היו גם ערעורים יצירתיים מצד אזרחים שלא אהבו את החלטות הוועדה - למשל במכתב ששלח החותם הפסכרונמי ח"ץ, במחאה על מתן השם "שער שלמה" ליישוב בחבל סיני. אפשר היה לצפות שפנייה רשמית לגוף ממשלתי תיוסד על פסקאות מנומקות ובהן טיעונים סדורים, אך המכתב שנשלח ב-24 ביוני 1971 מכיל שיר הכתוב שורות קצוצות: "אה, שארם-איש" / שוכנים אנו בלבבך / מגף מדברי אפור / טובל בים תכלת ואור. // אה, שארם-איש" / טובלים היינו בחופך / מהנץ החמה עד שחר / נפשנו תרגן וחמור. // ...אה, שארם-איש" / היבולע לשמך / הזקוק המלך שלמה / לשער נוסף על שמו. // אה, שארם-איש" / ועדת השמות תבינך / שמך המקורי תשאיר / או לפחות "אופיר". זוכרים את זה? הלאה הרואה בעצמו שחקן במגרש השמות? גם אלוף אברהם יפה מתרעם במכתב לוועדה על בחירתה ב"שער שלמה", ומבקש לשקול את "אופיר" או "שער אופיר".

מעט לעת החליטה הוועדה להיכנע למציאות, לקול ההמון, ולהכשיר שמות שהשתרשו עד שאין סיכוי לעוקרם מלשון הדיבור. כך היה כשדנה בבקשת היישוב אפרת - ששמו הרשמי, במשך שנים רבות, היה אפרתה. היישוב קרוב במיוחד לליבו של חבר הוועדה צמרת: הוא אומנם מגדיר את עצמו איש מרכזשמאל, אך היה מראשוני המתיישבים שם. "לובה אליאב, מהאיש הכי תקיפים במחנה השמאל, היה זה ששלח אותי לאפרת. הוא אמר שאלו אדמות יהודיות", מספר צמרת. לימים פעל צמרת לקריאת יישוב על שמו של אליאב עצמו, "זואת בניגור לשני כללים שקבענו לעצמנו", הוא מתוודה. "האחר, למעט בקריאת יישובים חדשים על שם אנשים: והשני, לא לרונ בהנצחה לפני שמלאו שנתיים לפטירתו של אדם. הפעם החלטנו ברוב קולות שהיישוב חרוב בחבל לכיש ייקרא אליאב".

בחזרה לאפרת. בעת מתן השם הראשון ליישוב פסק היו"ר בירן: "השם אפרתה מצביע על מיקומו בדרך לבית-לחם. ברצוננו להרגיש שהעיר בית-לחם מוזהה עם אפרת. ועדת

השמות קבעה כעיקרון (...) לקבוע

שם היסטורי בנקודה הגיאוגרפית

שבה זוהה, מתוך תפיסה

ואמונה עמוקה שאין

משנים את הכתוב,

כי ממנו אנו למדים

לשמור על קדושת

המסורת, ובמיוחד

כשהמדובר בנקודות

הרגישות של ראשית התחלת

האומה". "בוועדה הנוכחית הייתי

אחד הממליצים לקבל את דרישת

התושבים ולהכיר בשם אפרת", אומר צמרת.

"היו לכך נימוקים מן המקורות שלא אפרטם,

אולם טענתי העיקרית הייתה שאין גוורים על

הציבור גזירה שאינו יכול לעמוד בה. אחרי דיון,

עמדתי התקבלה".

תהליך דומה קרה בנערן, מצפון ליריחו.

עד 2018 היה שמו הרשמי נירן. "אנשיו ביקשו

שנכיר סוף-סוף בשמו המקובל ברחוב הישראלי,

שם רשמי: הגליל התחתון
שם מבוקש: שער הגליל
סיבת השינוי: מי רוצה להיות
תחתון

שם רשמי: מגילות
שם מבוקש: מגילות ים המלח
סיבת השינוי: יצירת תדמית
תיירותית

נערן", מספר צמרת. "מדוע סירבו משך עשרות שנים להכיר בשם הזה? כי כמה מלומדים דקדקנים טענו שנערן המקראית מרוחקת מהיישוב הנוכחי כעשרה קילומטרים. אני אמרתי שעם כל הוקרתי למומחים, עלינו להכיר בכך שהשם נערן נפוץ בציבור, וכי יש משמעות לעובדה שחמישה עשרים מאז הקמת היישוב, תושביו עדיין מתעקשים להיקרא כך. הוועדה צריכה להיות איתנה בדעתה, אבל לא צריכה להיות עקשנית".

דוגמה חביבה במיוחד לכוח רחשי הלב של הציבור אפשר למצוא בחלופת המכתבים בין חברי המושב "בן-שמון שיכון" לוועדת השמות. התושבים ביקשו לשנות את שם המקום ל"כרם בן-שמון", והוועדה השיבה כי היא נענית באופן עקרוני לבקשתם, אך מציעה את השם "קרן בן שמון", בהשראת הפסוק "כרם היה לירידי בקרן בן שמון". התושבים מצירים הסבירו שגם אצלם עלה תחילה הרעיון הזה, אלא שהם אינם אוהבים אותו מכמה סיבות. אחת מהן היא "הקונטציה הכספית-מוסדית (קרן קיימת, קרן מלגות, קרן פיצויים וכו')", וטיעון נוסף - "המילה קרן העלתה אסוציאציה של פינה, ומי רוצה לעמוד בפינה?". את החלופה "כרם בן-שמון" הם בחרו משום שהיא מצביעה על האופי הכפרי והחקלאי של המושב. "בקיצור, כולנו התאהבנו בשם

- מדור ראשון ועד דור חמישי. כמו שאומרים בלשון העם: השם תפס", כתבו התושבים, וגם הוועדה נתפסה.

מהאיירפורט אל האיירפארק

"לפני כמה חודשים הוצבו בבניין בקעת הירדן 8 עד 10 שלטי ענק (מסוג וגורל שאינם מוכרים לי בארץ) המסבים את שם הבניין לדרך גנדי. אנא הזכירני: האם הייתה החלטת ועדה בנושא? האם השלטים הם הוקיים? ואם אין הם הוקיים, האם אין זה ראוי שהוועדה תדאג להסרתם?"

(מתוך מכתב של חבר הוועדה פרופ' יורם צפירי, ארכיאולוג ומומחה לגיאוגרפיה היסטורית של ארץ ישראל, למרכזת הוועדה חנה ביתן, 23 בינואר 2003)

רוב חברי הוועדה אינם ששים להתראיין, כלשון המעטה. אפשר להבין לליבם. מתן שמות הוא פעולה פוליטית בסופו של דבר, ובמדינה שהשיח הציבורי בה מתקיים ברציבליים מחרישי אוזניים, בר בכך עם סכסוך לאומי ארוך שנים, כל החלטה עשויה לעורר התנגדות עזה. בפרט אמורים הדברים בהנצחת אישים: כשהוועדה מגיעה למסקנה שיש לחרוג מהכללים ולקרוא מקום כלשהו על שמו של אדם, תמיד יהיה מי שיטען שמהחלטה נודף ריח פוליטי. כי אם החלט לקרוא לכביש 6 על שמו של יצחק רבין - מדוע לא יקום יישוב חדש על שם הרב עובדיה יוסף? מרגע שהמדיניות מחודרת ויש בה

וכך נולד "נצרים". בניית גנדי לוועדת השמות

80564917-0	02/2022	מקור ראשון - דיוקן	עמוד 25	9/9	26.18x28.68
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונות - 80790					

צילום: יסמין שריד

**ישי שריד, חבר הוועדה:
"מה שהיה נכון לתקופה
של מהפכה והקמת
מדינה, הצורך הדחוף
לשנות שמות ולתת צביון
חדש למפה - היום צריך
להסתכל אחרת על חלק
מהדברים האלו. יש כאן
יישוב יהודי משגשג,
אז מה יקרה אם נתחשב
קצת במיעוט הערבי?
נינח? נשכח את
הזהות שלנו? הוועדה
עשתה עבודה יפה, אבל
צוין לרוענן את תפיסת
העולם"**

צילום: הדס פארוש-פלאשו 90

על שם אדם הראשון, אברהם, יצחק ויעקב. קריית ארבע

נוילות, אין לדבר סוף.

פרופ' רות קרק, מומחית לגיאוגרפיה היסטורית, ניאותה לשוחח עמנו רק לאחר הפצרות רבות. היא ביקשה לציין שחלק ניכר מהמוטיבציה שלה להצטרף לוועדה ולהשקיע בה שעות עבודה רבות בהתנדבות נבעה מהרצון לתת ייצוג לנשים. "בתחילת הדרך לא היו כמעט נשים בוועדה. הנושא הזה לאט לאט הוכר, וזה התבטא גם במתן השמות. הצבתי לעצמי מטרה שאם הוועדה תמשיך בכיוון של הנצחת אישים, אדאג שיהיה ייצוג הולם בשמות היישובים בישראל גם לנשים".

הוועדה על גלגוליה פעלה ברצף במשך מאה שנים כמעט, אולם בתקופה האחרונה, בערך משנת 2015, פעילותה לא הייתה סדירה והיא נפתחה ונסגרה לסירוגין. במשך כשנתיים, מ'2019 עד 2021, לא התכנסה הוועדה כלל. איך קורה שוועדה חשובה כל כך לא מתפקדת במשך שנים? "זו שאלה טובה", מודה צמרת. "הפוליטיקאים ניצלו את זה ונתנו שמות משלהם".

אילו למשל?

"דוגמה שהתקבעה, ואותי היא מרגיזה מאוד - מקום שנקרא איירפורט סיטי. איך ייתכן שיש מקום כזה? בישיבה שהתקיימה בשבוע שעבר התבקשנו לאשר שם לחניון למטוסים: 'איירפארק עובדה'. סירבנו לזה. גם בחנויות רואים יותר ויותר שמות לועזיים. אם זה היה תלוי בוועדה לאומית, רוב השילוט ברחבי הארץ היה נראה אחרת".

זה המקום לציין שבשטח קיימת גם בעיה לשונית אחרת: תעתיקים שגויים בשלטי הדרכים באנגלית ובערבית. בתחילת שנות האלפיים ניסחה הוועדה כללים עקרוניים לתעתיק, עם דגש מיוחד על ערים מעורבות. עם זאת, כאשר מנהל "המרכז למיפוי ישראל" ייחס לוועדת השמות סמכות לקבוע את כללי התעתיק, העמידה אותו חנה ביתן על טעותו. "ברצוני להבהיר לך חזר והבהר שלא מעניינה של ועדת השמות הממשלתית להביע כל דעה בענייני תעתיק, לא לטיני ולא ערבי", כתבה ביתן. ואם לתמצת את המסר: בפשטות, את הוועדה מעניינת העברית בלבד, על שימושיה והשתרשותה במרחב הציבורי. וזהו.

ד"ר צמרת מלין גם כי בישיבותיה האחרונות של הוועדה הורגשו רוחות של שינוי, שמנשבות בעוצמה רבה מדי. "בשבוע שעבר נערך דיון בבקשה של המועצה האזורית הגליל התחתון לשנות את שמה ל'שער הגליל'. המילה תחתון לא מוצאת חן בעיניהם, כי זה מתקשר לעולם תחתון, וגם לתחתונים. זהו שם מימי המשנה והתלמוד, המון יצירות נכתבו על הגליל התחתון, או פתאום לשנות כי זה לא מתאים ל'מיתוג'? אני מתנגד לזה. ומה החליטו בוועדה? להעביר את הכרזת לאזרחים. זה מוזעזע!", מתלחה צמרת. "הייתה במדינה החלטה עקרונית להפקיד את הענקת השמות בידי מומחים, שיחפשו את השורשים ואת ההקשרים ההיסטוריים שלנו כאן. החזרת הכוח לאזרחים היא היפוך גמור להלך הרוח של הוועדה בעבר".

"אני מחפש את דרך האמצע - לא להתעקש מול הציבור ולגזור גזרות שלא יכולות להתקבל, ומנגד לא לתת את כל הכוח לתושבים. בישיבה שהתקיימה לפני הקורונה, דנו בבקשה דומה והיא נדחתה על הסף: ראש עיריית קריית ים טען אז כי החלפת שם העיר תשנה את התדמית שלה, ואנחנו גלגלנו אותו מהמדרגות. אמרנו כי השם נאה, והתדמית קשורה בגורמים אחרים. באורייחודה, כשהפוליטיקאים המקומיים קבעו שמות רחובות, פתאום היו רחוב גדעון סער ורחוב באל"י. קריאת הרחוב על שם סער עוררה תמיהות, משום שלא

הערבי? ניכחד? נשכח את הזהות שלנו? אני מעריך ומכבד את כל האנשים שהיו בוועדות לאורך השנים, הם עשו עבודה יפה מאוד, אבל צריך לרענן את תפיסת העולם".

השולט בשם שולט בארץ

לפני כשבועיים עלתה הוועדה לכותרות בהקשר הזה בדיוק, כששרי מרצ דרשו להגדיל את מספר חבריה, ולשלב בה גם נציגים ערבים. "הערביות היא חלק בלתי נפרד מהארץ הזו, היא קשורה לכל חורבה, נחל או מעיין, לכן חשוב שגם אזרחים ערבים יהיו חלק מהוועדה. ההיסטוריה והמורשת של הארץ הזו של כולנו, יהודים וערבים", כתב בחשבון הטוויטר שלו השר עיסאווי פריג'. ח"כ שמחה רוטמן (הציונות הדתית) ציין מחדש את דבריו של פריג', בתוספת קריצה מאלתרמן: "נוצצים כוכבי ליל במצמץ / וזורעים את אורם הרעוד / על העיר השוקטת אליקוד / שחנה בה המלך דאוד. // ומשם הם צופים ורואים / את העיר אליחליל ממרחק / עיר קברו של האב אברהם / אברהים שהוליד את איסחק".

הארכיון מגלה שוב שאין חדש תחת השמש: אחת לכמה שנים עולה התמיהה הכיצד יש רק יהודים בוועדה, ומתוכה עולה גם הדרישה לשנות את המצב הזה. לדוגמה, ב'1995, עם כניסתו לתפקיד שר הפנים, שיגר עוזי ברעם מכתב לראש הממשלה רבין: "הופתעתי לראות שבועדת השמות נכללים 23 חברים, כאשר ביניהם אין ולו חבר אחד שאיננו יהודי. אני מציע לצרף לאלתר את ר"ר שוקרי עראף, גיאוגרף מהכפר מעיליה". ד"ר עראף אכן הצטרף לשורות הוועדה.

בניגוד לשריד, צמרת סבור שבועדה יש דווקא הטיה לשמאל. לו עצמו, כמי שגרל בערוגותיו של בן-גוריון, מצמידים לעיתים את הכינוי "המפ"אניק האחרון" - "שזה בעצם כמו איש ימין של היום", הוא צוחק.

פחות מצחיק אותו הפוסט שפרסם כתב חדשות 12 פוראת נאסר לפני שבועות אחדים. נאסר העלה לטוויטר תמונה של הצפה בנתניה, וציין את שם המקום גם כ"אום-חאלד", שמו של כפר ערבי שעמד שם בעבר. כמה חברים אחרים בוועדה מודים גם הם באוזני כי הדבר גרם להם זעזוע.

"היום המאבק שלנו עם הערבים הוא לא על טריטוריה, הוא על תרבות", אומר צמרת. "ערביי ישראל מבינים זאת היטב. השפה היא בעצם החיבור שלנו והזכות שלנו על ארץ ישראל. העברית היא חלק מהקיום שלנו כאן, חלק מהשורשים של המדינה הזו, וסיפור המאבק עליה היה ההישג הכי גדול של הציונות".

"לידי הבית שלי במודיעין עובר נחל ענבה. זה שם מהמקורות. למה קוראים לצומת סומך ככה? כי שם הייתה סמיכה לרבנות בימי המשנה והתלמוד. ומהו צומת מסובים שלי בנתיב? המקום שבו החכמים מההגדה ישבו והאריכו בסיפור יציאת מצרים, עד שהגיע זמן קריאת שמע של שחרית. ומהו צומת התשבי? צומת שמקשר אותנו לאלוהינו הנביא שבכרמל. כשקוראים כך את השמות, מבינים שהקישור הזה מהותי".

"כמו שירושלים היא לא אליקודס - ובנושא הזה ברור שמתחולל קרב תודעתי, ודרך השם מתקבעת השייכות - כך יש משמעות לבחירה בשמות גם במקומות אחרים. ואדי עארה או נחל עירון? זה קשור בשאלה אם שולטים שם או לא. עד כדי כך". ■